

DE BEGELEIDING VAN NIEUWKOMERS IN HET ONDERWIJS

Auteurs: Saskia Sijm & Lianne Broersen

TIB-dossier is een extra
katern bij TIB,
Tijdschrift Intern Begeleiden

Dossiernummer 01 - 2026

COLOFON

TIB-dossier is een extra katern bij Tijdschrift Intern Begeleiden en verschijnt vijf keer per jaar.

Hoofredactie: Jeske Brouwer & Marian van Geffen

Eindredactie: Eveline van Amstel, e.vanamstel@instondo.nl

Aan dit nummer werkten mee: Saskia Sijm & Lianne Broersen

Uitgever: Janneke van Loon, j.vanloon@instondo.nl

Vormgeving: Vormvreters, grafische vormgeving, www.vormvreters.nl

Foto's: Lianne Broersen

Illustraties: Alie Sijm

Druk: Veldhuis Media BV, www.veldhuismedia.nl.

Lidmaatschap TIB inclusief TIB-dossier:

Lidmaatschap € 180 voor 1 exemplaar per nummer en € 270 voor twee exemplaren per nummer. Alle prijzen inclusief BTW en verzendkosten.

Lidmaatschappen worden automatisch met een periode van een jaar verlengd tenzij deze twee maanden voor de vervaldatum schriftelijk worden opgezegd bij de uitgever

Advertenties: Voor informatie over mogelijkheden kunt u zich richten tot m.kok@instondo.nl.

Uitgave van: Instondo B.V., Binnen Kalkhaven 231, 3311 JC, Dordrecht
www.tijdschriftib.nl, T 078 645 50 85, info@tijdschriftib.nl
ISSN: 2352-0493

© Instondo B.V. Auteursrechten voorbehouden. Het is niet toegestaan zonder schriftelijke toestemming van de uitgever artikelen, illustraties of schema's geheel of gedeeltelijk over te nemen. Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is, aanvaarden auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen en suggesties houden zij zich gaarne aanbevolen. Vanwege de aard van de inhoud en het doel van dit vakblad, wordt de abonnee geacht het blad te ontvangen in verband met de uitvoering van een beroep of bedrijf.

VOORWOORD

Elke leerling brengt een eigen geschiedenis, taal en cultuur mee. Voor nieuwkomers geldt dat in het bijzonder. Zij bevinden zich in een nieuwe omgeving, waarin zij niet alleen de taal, maar ook de gebruiken, verwachtingen en onderwijscultuur moeten leren kennen. Voor het onderwijs ligt hier een belangrijke opdracht én een kans: hoe creëren

we een leeromgeving waarin iedere leerling zich gezien, begrepen en uitgedaagd voelt?

In dit themanummer staat het onderwijs aan nieuwkomers centraal. We verkennen hoe IB'ers kunnen bijdragen aan kansrijk adviseren, met oog voor het potentieel en de ontwikkelmogelijkheden van

ieder kind. Daarnaast besteden we aandacht aan culturele sensitiviteit: wat betekent het om werkelijk recht te doen aan diversiteit binnen de schoolcontext? Ook traumasensitief onderwijs komt aan bod: hoe kunnen scholen een veilige, stabiele leeromgeving bieden aan kinderen met ingrijpende ervaringen en/of chronische stress?

Verder kijken we naar hoe we zicht houden op de ontwikkeling: hoe kan de zorgstructuur binnen scholen zo worden ingericht dat nieuwkomers passende ondersteuning krijgen, waarbij hun specifieke behoeften zichtbaar en leidend blijven? Een belangrijk onderdeel daarvan is de samenwerking met ouders. We onderzoeken hoe IB'ers ouders kunnen betrekken en ondersteunen, bijvoorbeeld bij deelname aan een ondersteuningsteam of bij het vormgeven van een passend ondersteuningsplan. Ouderparticipatie blijkt hierbij een essentieel, maar soms complex aspect van het werken met nieuwkomersgezinnen.

De bijdragen in dit nummer combineren theoretische inzichten met praktijkvoorbeelden. Daarmee willen we inspireren, maar ook handvatten bieden voor de dagelijkse onderwijspraktijk. Want juist in het samenspel tussen kennis, vaardigheid en betrokkenheid ligt de sleutel tot kansrijk onderwijs voor ieder kind. Samen kunnen we verder bouwen aan een onderwijspraktijk waarin nieuwkomers niet alleen welkom zijn, maar werkelijk tot bloei komen.

Saskia Sijm heeft na bijna twintig jaar ervaring binnen het SBO als leerkracht, intern begeleider, taal- en gedragsspecialist de overstap gemaakt naar het nieuwkomersonderwijs. Zij is sinds 2018 leerkracht en kwaliteitscoördinator van een nieuwkomersklas. Daarnaast werkt Saskia als expertisecouder nieuwkomers in de regio West-Friesland. In die rol draagt zij kennis over aan leerkrachten en teams door middel van studiebijeenkomsten. Ook geeft zij advies bij vragen over individuele nieuwkomersleerlingen en bij het maken van beleid voor nieuwkomersonderwijs.

Lianne Broersen werkt ruim 20 jaar op SBO 't Palet in Bovenkarspel. Voor het samenwerkingsverband is ze lang ambulant ingezet voor preventieve ondersteuning op basisscholen in de regio. De afgelopen jaren is ze intern begeleider op de SBO-school en voor de nieuwkomersklassen die bij de school horen. Daarnaast is zij regionaal coördinator van Nieuwkomersvoorziening West-Friesland. In deze rol onderhoudt ze contacten met gemeenten, schoolbesturen en het samenwerkingsverband en is ze verantwoordelijk voor de kwaliteit binnen deze nieuwkomersklassen.

CULTUURSENSITIEF WERKEN IN HET ONDERWIJS: DE KRACHT VAN NIEUWSGIERIGHEID, REFLECTIE EN VERBINDING

In een wereld waarin culturele diversiteit de norm is, vormt cultuursensitief werken een onmisbare schakel in het creëren van inclusief onderwijs. Scholen zijn ontmoetingsplekken geworden van uiteenlopende levensbeschouwingen, gewoonten en waarden. Het vermogen van een leerkracht om met die diversiteit om te gaan, bepaalt in hoge mate hoe veilig, begrepen en gewaardeerd leerlingen zich voelen. Cultuursensitief werken vraagt om meer dan kennis van gebruiken of tradities. “Cultuursensitief werken begint met openheid en nieuwsgierigheid”, zegt cultuurtolk Andy Oppong. “Je hoeft niet alles te weten over andere culturen, maar wel bereid zijn om te leren en te luisteren.”

AUTEURS: **SASKIA SIJM & LIANNE BROERSEN**

Wat betekent cultuursensitief werken?

Cultuursensitief werken draait om bewustwording: beseffen dat iedereen door zijn eigen culturele ‘bril’ naar de wereld kijkt. Deze bril bepaalt hoe we situaties interpreteren, wat we als ‘normaal’ beschouwen en hoe we reageren op anderen. Wie cultuursensitief wil werken, onderzoekt die bril voortdurend en blijft openstaan voor andere perspectieven.

Het concept van *cultural humility* – culturele bescheidenheid – vormt hierbij de basis (Pharos). Dit houdt in dat je niet pretendeert ooit ‘klaar’ te zijn met leren over andere culturen, maar je voortdurend afvraagt: “Wat kan ik anders zien of beter begrijpen?” Het is een levenslang proces van reflectie en dialoog, waarin openheid en nieuwsgierigheid centraal staan.

Nieuwsgierigheid betekent oprechte interesse in hoe anderen denken, communiceren en betekenis geven aan hun wereld. Dat kan door gesprekken te voeren met mensen met verschillende achtergronden, door boeken te lezen of door ervaringen op te doen buiten de eigen comfortzone. Jitske Kramer vatte het treffend samen op de landelijke LOWAN-dag (2024) met de vraag: “Kun je ruimte maken voor de ander binnen jouw eigen denkwereld?”

Waarom is cultuursensitief onderwijs belangrijk?

Onderwijs dat recht doet aan culturele diversiteit gaat verder dan het verwelkomen van nieuwkomersleerlingen. Het richt zich op alle kinderen die hun eigen waarden en gebruiken meebrengen. In zo’n inclusief onderwijssysteem worden verschillen niet als obstakels, maar als verrijking gezien. Een cultuursensitieve benadering voorkomt misverstanden die kunnen ontstaan uit verschillende verwachtingen tussen school en

“Wie cultuursensitief wil werken, onderzoekt die bril voortdurend en blijft openstaan voor andere perspectieven.”

KENNIS, VAARDIGHEID EN BETROKKEN- HEID

ouders. Zo kan een verwijzing naar het speciaal basisonderwijs door ouders uit andere landen anders geïnterpreteerd worden, omdat zo'n onderwijsvorm daar misschien niet bestaat.

Daarnaast helpt deze manier van werken om ongelijke kansen te verminderen. Leerlingen met een migratieachtergrond krijgen vaker te maken met lagere verwachtingen of onbewuste vooroordelen. Door cultuursensitief les te geven, ontstaat er meer ruimte voor wederzijds begrip, waardoor leerlingen zich gezien voelen en beter tot leren komen.

Een school die actief aandacht besteedt aan culturele verschillen:

- versterkt de relatie tussen leerkracht en leerling;
- vergroot de betrokkenheid en motivatie van leerlingen;
- bevordert creativiteit en brede denkwijzen door het samenbrengen van meerdere perspectieven;
- draagt bij aan een veilig en inclusief schoolklimaat.

De rol van de leerkracht: kennis, vaardigheid en betrokkenheid

Promovendus Goedhart stelt: *"Een leerkracht die cultureel competent is, maakt bewust gebruik van het kapitaal dat leerlingen en ouders meebrengen."* (Goedhart, 2025). Kennis van diverse culturen helpt om bruggen te slaan tussen leerlingen, ouders en school. Door als team scholing te volgen op dit gebied, kan een gezamenlijke visie op diversiteit ontstaan die doorwerkt in beleid en dagelijks handelen.

Een belangrijk onderdeel hiervan is het ondersteunen van leerlingen die zich bewegen tussen twee culturen. Leerkrachten kunnen hen helpen balans te vinden door ruimte te geven aan gesprekken over identiteit, waarden en gewoonten. Dit kan tijdens lessen burgerschap of wereldoriëntatie, maar ook spontaan wanneer onderwerpen zich aandienen. Inclusief lesgeven betekent bovendien dat lesmateriaal en voorbeelden aansluiten bij verschillende achtergronden. Denk aan het vieren van feestdagen uit meerdere culturen, het delen van persoonlijke verhalen of het benutten van meertaligheid in de klas.

Sociaal-emotioneel leren en veiligheid

Om leerlingen echt te begrijpen, is inzicht nodig in hoe emoties cultureel bepaald kunnen zijn. Wat in de ene cultuur als beleefd geldt, kan elders als afstandelijk worden ervaren. Zo kan een kind dat stil blijft uit respect voor harmonie, in Nederland ten onrechte worden gezien als ongeïnteresseerd (Mesquita, 2024).

Door emoties bespreekbaar te maken en ruimte te bieden aan verschillende manieren van voelen en uiten, leren kinderen elkaars perspectieven waarderen. Dit vergroot niet alleen empathie, maar ook onderling vertrouwen. Veiligheid ontstaat wanneer leerlingen weten dat hun achtergrond geen belemmering vormt om zichzelf te zijn. Een leerkracht die zonder oordeel luistert en verschillen bespreekt, legt de basis voor een klimaat van respect en verbondenheid.

Samenwerken met ouders

Cultuursensitief werken stopt niet bij de klasdeur. Ook in de communicatie met ouders spelen culturele waarden een rol. In veel culturen draait een gesprek niet primair om de boodschap, maar om de relatie. Waar in Nederland 'to the point' als efficiënt geldt, kan het in andere culturen juist kil of afstandelijk overkomen. Daarnaast verschilt de betekenis van emoties tussen zogenoemde ik-culturen (zoals Nederland) en wij-culturen (zoals Turkije of Syrië). In een wij-cultuur worden emoties afgestemd op de groep om harmonie te bewaren. Inzicht in deze verschillen helpt misverstanden te voorkomen en het vertrouwen tussen school en ouders te versterken.

Conclusie

Cultuursensitief werken is geen vaardigheid die je eenmaal leert, maar een voortdurend proces van luisteren, leren en reflecteren. Het vraagt van leerkrachten en scholen om bewust te kijken naar hun eigen perspectieven, om open te staan voor andere werkelijkheden en om verschillen te waarderen als kansen voor groei. Door deze houding in onderwijs te verankeren, ontstaat een leeromgeving waarin iedere leerling zich thuis kan voelen – ongeacht afkomst, taal of overtuiging. Want pas wanneer we écht bereid zijn de wereld door de ogen van de ander te zien, maken we van diversiteit onze grootste kracht.

SAMEN- WERKEN MET OUDERS

MEERTALIGHEID

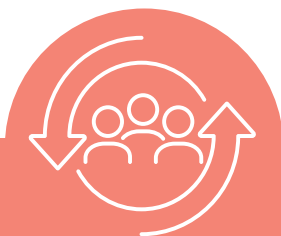
Naast dat de moedertaal een belangrijk deel van de identiteit van het kind is, is de moedertaal de bron om nieuwe informatie te begrijpen en vormt het een brug naar de nieuwe taal. Maar hoe kunnen we een praktische vertaalslag maken naar de klas? Hierbij enkele tips en bronnen:

- Geef leerlingen ruimte om met elkaar te spreken in de moedertaal bij lastige opdrachten.
- Zorg voor kinderboeken in verschillende talen in de schoolbibliotheek.
- Maak de verschillende moedertalen zichtbaar in de klas. Laat de kinderen of hun ouders de woorden in de moedertaal schrijven naast Nederlandse woorden op woordkaarten of woordclusters.

- Voor het werken met een prentenboek in de klas, kan het luisteren naar het boek in de moedertaal ondersteunend zijn (www.prentenboekeninalletalen.nl)

Op de website **www.babadada.com** wordt een praatplaten en losse woorden getoond in verschillende talen. Handig als voorinstructie.

PRAKTIJKVOORBEELD

Culturele sensitiviteit

Er is gevochten op het schoolplein. Terwijl ik Mehmet rustig vertel dat we problemen oplossen door in gesprek te gaan en hij daarbij hulp van de leerkracht mag vragen, kijkt Mehmet langs me heen. Mijn impuls is om hem te vragen mij aan te kijken, maar ik besef op tijd dat dat nog meer frustratie zal opleveren. Ik benoem wat mij opvalt en vertel

Mehmet dat ik weet dat in zijn cultuur het aankijken van een volwassene wijst op gebrek aan respect. In Nederland is dat precies andersom en wordt het niet aankijken van een volwassene gezien als respectloos. We kunnen er samen een beetje om lachen; dat is best gek. Het breekt het ijs, hij laat me helpen het probleem op te lossen.

Educatief partnerschap in het nieuwkomersonderwijs: ouders en school samen aan zet

Ouderbetrokkenheid heeft bewezen een positief effect te hebben op de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen (Goedhart, 2020). In het onderwijs aan nieuwkomers wordt dit effect nog duidelijker zichtbaar: leerlingen presteren beter, voelen zich veiliger en hebben meer vertrouwen wanneer ouders actief betrokken zijn. Toch is die betrokkenheid allesbehalve vanzelfsprekend. Taalbarrières, wisselende verwachtingen en onbekendheid met het Nederlandse onderwijssysteem maken het contact soms ingewikkeld. Tegelijkertijd groeit in onderwijsland het besef dat ouderbetrokkenheid meer is dan het bezoeken van een ouderavond. Er ontstaat een verschuiving naar een breder, diepgaander concept: **educatief partnerschap**.

Noëlle Pameijer (2021) legt het verschil uit: ouderbetrokkenheid richt zich vooral op de mate waarin ouders interesse tonen in schoolactiviteiten, zoals huiswerkbegeleiding, ouderavonden of deelname aan de medezeggenschapsraad. Het initiatief ligt hierbij vaak bij de school. Educatief partnerschap daarentegen gaat uit van een **gelijkwaardige samenwerking**, waarbij zowel ouders als school actief bijdragen aan het leerproces en de ontwikkeling van het kind. Het gaat niet alleen om aanwezig zijn, maar om samen afstemmen wat een leerling nodig heeft om zich optimaal te ontwikkelen. Ook de leerling zelf wordt bij educatief partnerschap als partner gezien. Zeker bij het vaststellen van ontwikkelingsdoelen is het belangrijk dat kinderen zelf kunnen aangeven wat zij willen bereiken en welke ondersteuning zij nodig hebben. Sinds 1 augustus 2025 geldt een hoorrecht voor leerlingen met een ontwikkelingsperspectiefplan (OPP). Scholen moeten hen actief betrekken bij het opstellen, bijstellen en evalueren van het plan, ongeacht hun leeftijd (Steunpunt Passend Onderwijs, 2025).

De rol van bruggenbouwers

Succesvolle samenwerking met ouders van nieuwkomers wordt vaak versterkt door **bruggenbouwers** in de gemeenschap. Dit zijn mensen met een migratieachtergrond die zowel de Nederlandse taal en cultuur kennen als de cultuur van de ouders. Ze kunnen ouders ondersteunen bij het navigeren door het onderwijs, zorgen dat zij zich welkom voelen en de school helpen om gezinnen te bereiken. Wijkorganisaties, buurtteams en culturele instellingen zijn hierin vaak waardevolle partners.

Bruggenbouwers helpen niet alleen bij praktische vragen over school, maar fungeren ook als cultureel en taalkundig klankbord. Hierdoor ontstaat wederzijds begrip, wat misverstanden voorkomt en een stevig fundament legt voor educatief partnerschap.

Voorwaarden voor een succesvolle samenwerking

Educatief partnerschap vraagt om een bewuste houding van scholen en leerkrachten. Dat begint bij:

- **Een warm welkom en oprechte interesse**
Veel nieuwkomersouders komen uit situaties van stress of onzekerheid. Een persoonlijk gesprek – eventueel met een tolk – helpt om vertrouwen op te bouwen. Wat vinden ouders belangrijk? Wat zijn hun zorgen of verwachtingen?
- **Toegankelijke en begrijpelijke communicatie**
Taal mag geen barrière zijn. Eenvoudige taal, pictogrammen, visuele planners of berichten die te vertalen zijn met Google Translate zijn vaak effectiever dan lange brieven. Korte, regelmatige updates zorgen ervoor dat ouders kunnen meedoen en niet afhaken. Persoonlijke communicatie werkt het beste!
- **Uitleg over het Nederlandse onderwijssysteem**
Voor veel ouders is het schoolsysteem nieuw. Een rondleiding, welkomstboekje en/of informatieve video helpt hen om mee te denken en vragen te durven stellen.
- **Kleine stappen die snel effect hebben**
Een ouder die een keer meekijkt in de klas, een kort ouder-kind-moment of een bijdrage aan een culturele activiteit kan al veel doen. Het laat zien dat school en thuis samen optrekken.
- **Waardering voor thuistaal en cultuur**
Wanneer ouders merken dat hun achtergrond welkom is, groeit hun vertrouwen. Thuistalen zichtbaar maken, ouders vragen om verhalen te delen of meertalige ondersteuners inzetten versterkt de verbinding.
- **Praktische ondersteuning waar nodig**
Sommige ouders hebben moeite om contactmomenten bij te wonen door werkafspraken, eigen scholing of vervoersproblemen. Flexibele afspraken of huisbezoeken kunnen de drempel verlagen.
- **Een vaste contactpersoon**
Een mentor of sleutelfiguur geeft continuïteit en voorkomt dat ouders steeds opnieuw moeten uitleggen wie ze zijn en wat er speelt.

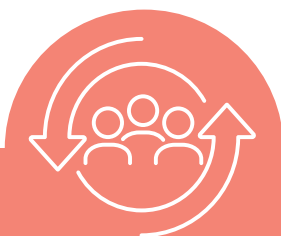
DE ROL VAN BRUGGENBOUWERS

Voor alleenstaande minderjarige vluchtelingen (AMV's) verloopt contact vaak via een voogd en/of pleegouders. Soms is contact met de biologische ouders in het land van herkomst mogelijk. Kijk samen naar deze mogelijkheid.

Conclusie: onderwijs als gedeelde verantwoordelijkheid

Ouders, leerlingen en scholen zijn samen verantwoordelijk voor het leerproces. In het nieuwkomersonderwijs vraagt dit om extra inspanning, creativiteit en inclusiviteit van scholen, vooral vanwege taal- en cultuurverschillen, sociale uitdagingen of onzekerheid over verblijfsstatus. Door educatief partnerschap actief vorm te geven, gebruik te maken van bruggenbouwers en leerlingen en ouders als partners te betrekken, ontstaat een omgeving waarin kinderen zich veilig, gesteund en gemotiveerd voelen. Zo kan onderwijs niet alleen kennis overdragen, maar ook bijdragen aan vertrouwen, veerkracht en toekomstperspectief voor nieuwkomerskinderen.

PRAKTIJKVOORBEELD Educatief partnerschap

We zien dat de drempel voor onze Arabisch sprekende ouders wat hoog is om de school binnen te komen. Daarom wordt dankbaar gebruikgemaakt van de cultuurtolk die aan het bestuur van de school verbonden is. Het idee ontstaat om koffiemomenten te verzorgen, waarbij ouders elkaar ontmoeten en we gesprekken kunnen voeren over zaken als verschillen en overeenkomsten in opvoeding of onderwijs. We zijn zelf enthousiast over het idee. Helaas lijkt het delen van een uitnodiging in het Arabisch niet voldoende en blijft de koffiepote gevuld. Bij de tweede poging belt de cultuurtolk de ouders om hen uit te nodigen. Deze persoonlijke benadering lijkt beter te werken; we hebben 5 ouders om tafel. De leerkracht vertelt over het aanbod in de klas. Ouders luisteren, maar stellen geen vragen. Dan vraagt de leerkracht de ouders naar het grootste verschil tussen het onderwijs in Nederland en het onderwijs in het land van herkomst. Langzaam komt het gesprek beter op gang. Waar de aanname van de leerkracht was dat ouders niet heel betrokken waren bij het

onderwijs, lieten enkele ouders weten dat ze in hun land van herkomst beter geïnformeerd werden over de doelen waar de kinderen aan werkten en noemt een ouder dat hij zich zorgen maakt over het feit dat er nauwelijks huiswerk meegegeven werd. Zouden de kinderen dan wel voldoende leren? Er wordt gesproken over een goede balans tussen inspanning en ontspanning. De leerkracht stelt voor om voortaan doelenkaarten te delen aan alle ouders, via het ouderportaal. Verder zegt ze ouders toe om ouders te informeren als een leerling wat extra oefening nodig heeft en huiswerk mee zal geven. Ouders geven aan het volgende koffiemoment weer te komen, een van de ouders geeft aan ook een andere ouder te stimuleren mee te komen. De cultuurtolk stelt voor om dan te vertellen over de Nederlandse feestdagen die voor de deur staan. Sint Maarten en het Sinterklaasfeest staan immers bol van gebruiken die om wat uitleg vragen. Ouders en leerkracht zijn tevreden over de opbrengst van het gesprek. Het begin van een mooie samenwerking.

Traumasensitief onderwijs bij nieuwkomers: een veilige basis voor ontwikkeling

Traumasensitief onderwijs betekent dat onderwijsprofessionals een cultuur creëren waarin rekening wordt gehouden met de mogelijke impact van trauma en langdurige stress op het gedrag, de emoties en het leren van kinderen. Het uitgangspunt is dat de school een veilige en ondersteunende omgeving biedt, gericht op de **emotionele, sociale en cognitieve ontwikkeling** van leerlingen en op een goede samenwerking met ouders. Dit vraagt om een andere blik op gedrag: wat zichtbaar is aan de buitenkant, wordt vaak gestuurd door wat er vanbinnen speelt. Door gedrag te begrijpen in plaats van direct te beoordelen, ontstaat ruimte om bewuster en passender te reageren. Juist die combinatie van begrijpen én zorgvuldig handelen maakt verschil voor leerlingen die extra gevoelig zijn voor stress of onveiligheid.

Nieuwkomerskinderen, trauma en de onzichtbare rugzak

Veel nieuwkomers – migranten en vluchtelingen – hebben minstens één ingrijpende gebeurtenis meegemaakt: de verhuizing of het vluchten naar een ander land. Migrantengedrag kiezen vaak bewust voor een nieuwe woonplaats, terwijl vluchtelingen vooral van een plek weggaan. Beide ervaringen kunnen ingrijpend zijn en leiden tot stressreacties of trauma gerelateerd gedrag. Veel kinderen hebben bovendien meerdere ingrijpende ervaringen meegemaakt.

Door de ervaringen die een kind in zijn jonge jaren opdoet, vormen zich overtuigingen en verwachtingen die als een onzichtbare bagage met hem meereizen. Orthopedagoog Leony Coppens (2021) spreekt in dit verband van een 'onzichtbare koffer': een metafoor voor alles wat kinderen met zich meedragen. Maar voor nieuwkomerskinderen, die hun reis vaak letterlijk met een rugzak hebben afgelegd, ligt een ander beeld voor de hand. Zij trokken vaak met een rugzak van hun thuisland naar Nederland. Tevens een treffend beeld bij een kind dat naar school gaat. In de onzichtbare rugzak van een kind zitten geen fysieke spullen, maar **ervaringen, overtuigingen en verwachtingen** die invloed hebben op gedrag, gevoelens en gedachten. Voor getraumatiseerde kinderen kan deze rugzak zwaar zijn gevuld met negatieve overtuigingen, zoals: "Ik ben niet veilig", "Volwassenen zijn niet te vertrouwen" of "Ik kan niets goed doen".

Als leerkracht kun je deze rugzak niet leegmaken, maar je kunt **helpen om nieuwe, positieve ervaringen toe te voegen**, zodat de inhoud langzaam verandert. Dit doe je door een combinatie van veiligheid, voorspelbaarheid, succeservaringen en emotionele steun te bieden. De rugzak wordt zo langzaam aan lichter, waardoor kinderen meer ruimte krijgen om te leren, te ontdekken en zich sociaal-emotioneel te ontwikkelen.

EMOTIONELE, SOCIALE EN COGNITIEVE ONTWIKKE- LING

Illustratie: Alie Sijm

De zes R'en van traumasensitief onderwijs

Een traumasensitieve school wordt gekenmerkt door een sterk pedagogisch klimaat, waarin de volgende zes R'en centraal staan: Relatie, Regelmaat, Ritme, Routines, Rust en (Zelf)Regulatie. Deze principes vormen samen een basis van veiligheid, voorspelbaarheid en verbinding en ondersteunen zowel sociaal-emotionele als cognitieve ontwikkeling. Het concept van de R'en in het onderwijs is geen eenduidig omschreven theorie van één specifieke bedenker. Het is eerder een verzameling van pedagogische principes waarvan de waarde door verschillende onderwijskundigen en psychologen in de loop der tijd is benadrukt. Zo benadrukt Tom Bennett (2022) in 'Regie in de klas' hoe routines en regels bijdragen aan een voorspelbare leeromgeving. Ook in het 'Handboek voor leraren' (2015) beschrijven Walter Geerts en René van Kralingen hoe regelmaat en vaste patronen een fundament vormen voor effectief pedagogisch en didactisch handelen. En in een toegankelijke YouTube-video laat Linda van Drujten zien hoe de vijf R'en leerlingen houvast bieden doordat ze precies weten wat er van hen wordt verwacht.

In het boek 'Nieuwkomers in de basisschool' (Sijm, 2025) wordt het belang van een zesde R, namelijk (zelf)regulatie, genoemd. Juist voor kinderen die moeite hebben hun emoties en gedrag te sturen, vormt deze aanvullende R een cruciale schakel in hun ontwikkeling én hun kansen in het onderwijs.

Zelfregulatie verwijst naar het vermogen om voldoende controle te houden over je denken, gevoelens en gedrag. Een van de kenmerken van traumaproblematiek is een moeizame of ontbrekende zelfregulatie. Dit heeft op zijn beurt een negatieve invloed op de totale ontwikkeling van een kind, dus ook op het functioneren binnen het onderwijs en het zelfbeeld.

De R'en zijn niet alleen van belang voor sociaal-emotionele veiligheid, maar hebben ook invloed op de mate waarin kinderen kunnen leren. Kinderen die zich onveilig voelen en een hoofd vol gedachten en gevoelens hebben, zijn niet in staat veel leerstof tot zich te nemen omdat hun werkgeheugen al voor een groot deel is belast. Het werkgeheugen is verantwoordelijk voor het tijdelijk vasthouden en verwerken van informatie. Als het overbelast is door stressgerelateerde prikkels, blijft er minder ruimte over voor het opnemen van leerstof. Cognitieve overbelasting belemmert niet alleen het leren maar bemoeilijkt ook onder meer het maken van beslissingen en het onder controle kunnen houden van emoties. Door het bieden van structuur via regelmaat, ritme, routines en rust ontstaat voorspelbaarheid en veiligheid. Hierdoor neemt cognitieve overbelasting af en ontstaat er meer ruimte in de hersenen om leerstof op te nemen.

De zes R'en:

1 RELATIE

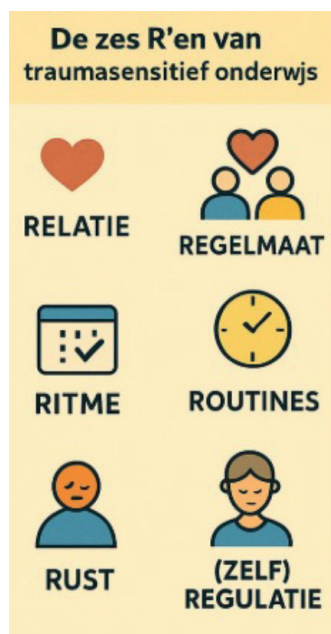
Relatie is de basis van alles. Een positieve, voorspelbare band tussen leerkracht en leerling geeft vertrouwen en motiveert tot leren. Dit geldt in het bijzonder voor nieuwkomerskinderen, die afhankelijk zijn van steunvolle volwassenen. Verbinding ontstaat via kleine gebaren: een warm welkom, zichtbaarheid in de klas, interesse in de leefwereld van het kind en plezier samen. Ook een goede relatie met ouders versterkt het gevoel van veiligheid bij het kind.

2 REGELMAAT

Duidelijke afspraken en consequent handelen creëren voorspelbaarheid. Leerlingen weten wat er van hen verwacht wordt en ervaren dat de leerkracht betrouwbaar is. Dit vermindert stress en helpt kinderen zich veilig te voelen, wat essentieel is voor leren en sociaal-emotioneel functioneren.

3 RITME

Ritme gaat over de afwisseling tussen activiteiten. Nieuwkomerskinderen zijn vaak nog niet gewend aan een volledige schooldag en hebben een hoofd vol nieuwe indrukken. Wissel inspanning en ontspanning af, pas instructie en verwerking aan op individuele behoeften en gebruik visuele ondersteuning om overzicht te bieden. Een gebalanceerd ritme voorkomt overbelasting en bevordert concentratie en betrokkenheid.

ROUTINES

Routines zorgen voor houvast door voorspelbare herhaling van dagelijkse handelingen, zoals eten, starten van een les of opruimen. Ze helpen kinderen stress te reduceren en een gevoel van controle te ontwikkelen. Een kind dat eerder honger of onzekerheid heeft ervaren, leert via vaste routines dat situaties veilig en voorspelbaar zijn.

RUST

Rust is het resultaat van alle voorgaande R'en. Een rustige en veilige leeromgeving, ondersteund door de houding van de leerkracht, maakt leren mogelijk. Voor leerlingen die veel hebben meegemaakt is het essentieel dat de leerkracht kalm, geduldig en goed voorbereid handelt en dat activiteiten en gebeurtenissen vooraf worden besproken.

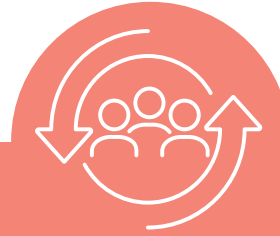
(ZELF)REGULATIE

Veel getraumatiseerde kinderen hebben moeite met het reguleren van emoties. De leerkracht fungeert als co-regulator, helpt emoties te herkennen en bespreekt samen passende manieren om hiermee om te gaan. Tools zoals emotiekaartjes, ademhalingsoefeningen, veilige plekken en concrete gedragsregels ondersteunen dit proces. Door kinderen te leren hun emoties te hanteren, groeit hun veerkracht en zelfvertrouwen.

**ZICH GEZIEN,
GEHOORD
EN VEILIG
VOELEN**

Het doel van trauma sensitief lesgeven is een omgeving waarin kinderen **zich gezien, gehoord en veilig voelen**, zodat leren, groeien en ontwikkelen mogelijk is.

PRAKTIJKVOORBEELD

Traumasensitief onderwijs

Ahmed is weggerend terwijl zijn familie door rebellen gemarteld werd. Hij is door een 'helper' naar Nederland gebracht en op het politiebureau afgezet. Of zijn ouders nog leven weet hij niet. Hij is meestal vrolijk en leergierig. Triggers die door anderen onzichtbaar zijn, zorgen ervoor dat hij van het ene op het andere moment uit zijn raampje vliegt. De onveiligheid in de klas door het fysieke en verbale geweld maken dat hij wekenlang thuis komt te zitten.

In de klas van juf Amber mag hij in kleine stapjes leestijd opbouwen. Ahmed zoekt contact met de juf. Door gesprekje, een hand en uiteindelijk met dagelijkse omhelzingen. Zijn verhaal houdt hij voor zichzelf en dat is goed. De relatie en het vertrouwen groeit. De momenten van woede blijven. De spanning kan urenlang voelbaar zijn en kost de leerkracht veel energie. Toch lukt het haar om rust en vertrouwen te blijven uitstralen. Om steeds weer opnieuw te beginnen met een vriendelijke blik, een high five of een knuffel. Zij en de intern begeleider blijven in gesprek. Wat zit er achter dit gedrag? Wat zijn de triggers? Het lukt steeds beter om het gedrag te plaatsen: de gedachte van afwijzing of afkeuring, zorgt voor een boos gevoel, een 'vecht' reactie, regelmatig gevolgd door een vluchtreactie

in de vorm van weglopen. Juf Amber voelt aan dat boos worden zijn gevoel van afwijzing versterkt. Ze benoemt het gewenste gedrag, geeft hem even ruimte en gaat pas in gesprek als Ahmed weer kalm is. De frequentie van de woedemomenten gaat omlaag, Ahmed is steeds sneller kalm. Ineens is het zover. Ahmed is in tranen en lijkt op verhaal te willen komen. De intern begeleider neemt de groep over, Juf Amber neemt tijd om te luisteren. Ze maken een vervolgafspraken, waarbij ze samen een steunplan invullen: hoe kan juf zien dat je het moeilijk hebt? Wat heb je op dat moment nodig van juf? Ahmed leert dat de boosheid er mag zijn en wat hij kan doen om op een veilige manier met zijn boosheid om te gaan. Juf Amber leert hoe ze Ahmed kan helpen op deze momenten.

Dan verliest Ahmed opnieuw een volwassene met wie hij een vertrouwensrelatie heeft opgebouwd; zijn voogd heeft een andere baan. Ahmed is radeloos. Veel tranen en boosheid, aantrekken en afstoten. Logisch, Ahmed heeft ervaren dat als hij zich hecht, dat littekens achterlaat. We beginnen weer opnieuw. We als schoolteam. Met veel geduld en bakken energie. Maar we weten dat we weer stapjes vooruit zullen maken.

Kansrijk adviseren bij nieuwkomers: tussen potentie en perspectief

Het geven van een schooladvies is altijd een zorgvuldig proces, maar bij nieuwkomersleerlingen komt daar een extra laag complexiteit bij. Hoe bepaal je een passend advies voor een leerling die nog maar kort onderwijs in Nederland volgt, de taal nog niet volledig beheerst en een schoolloopbaan heeft die zich deels buiten het zicht van de school heeft afgespeeld en/of nog maar heel kort is?

Veel leerkrachten en intern begeleiders herkennen de spanning tussen wat een leerling nu laat zien en wat hij of zij op termijn in zich heeft. De vraag is niet alleen: *wat kan deze leerling vandaag aan?*, maar vooral: *wat is rechtvaardig en kansrijk voor zijn toekomst?*

Uit onderzoek blijkt dat leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond doorgaans op een lager onderwijsniveau worden ingedeeld dan ze zouden aankunnen. (Inspectie van het onderwijs, 2022). Het voorlopige schooladvies moet bij nieuwkomers vaker naar boven worden bijgesteld na de doorstroomtoets. Het oorspronkelijke advies weerspiegelt dus niet altijd hun daadwerkelijke capaciteiten.

Toch is het niet altijd eenvoudig te bepalen of een lager advies daadwerkelijk onder advisering betekent. Bij nieuwkomers spelen andere factoren mee: beperkte schoolervaring, taalontwikkeling en sociaal-emotionele stabiliteit. Een leerling kan cognitief sterk zijn, maar tijdelijk lager presteren door taalachterstand of door de emotionele belasting en het wennen aan een nieuwe taal, cultuur en schoolomgeving.

De Inspectie benadrukt dat nieuwkomers relatief vaak opstromen binnen het voortgezet onderwijs. Vooral leerlingen die na hun tiende naar Nederland kwamen, blijken in latere jaren significant vaker op een hoger niveau terecht te komen. Waarschijnlijk speelt hierbij mee dat zij eerst tijd nodig hebben om de taal te beheersen en zich sociaal-emotioneel te stabiliseren. Kinderen die minder dan vier jaar in Nederland zijn en onvoldoende Nederlands spreken, hoeven de toets niet te maken. Voor andere nieuwkomers geldt deze vrijstelling niet.

In haar boek 'Nieuwkomers het basisonderwijs' beschrijft Saskia Sijm hoe verschillend er in het onderwijsveld wordt gedacht over het afnemen van intelligentietests bij nieuwkomersleerlingen. Waar sommige professionals een dergelijk onderzoek zien als een waardevol hulpmiddel om cognitieve mogelijkheden in beeld te brengen, waarschuwen anderen juist voor het risico op misinterpretatie en onder advisering. De context waarin een kind zich bevindt – met factoren als taalontwikkeling, culturele achtergrond en mogelijke traumatische ervaringen – maakt het interpreteren van testresultaten complex en kwetsbaar.

15

verschillen die hun testprestaties beïnvloeden. De gebruikte tests zijn ontwikkeld binnen een westerse context en bevatten elementen die niet aansluiten bij de beleavingswereld van deze leerlingen. Ook Wij-leren.nl (2024) benadrukt dat stress, gebroken gezinsstructuren en culturele afstand tot lagere scores kunnen leiden, wat de kans op verkeerde plaatsing vergroot.

Ook LOWAN geeft op de site aan dat het onverstandig is om leerlingen uitsluitend op basis van een IQ-test door te laten stromen naar een bepaalde vorm van voortgezet onderwijs. Volgens LOWAN moet een IQ-test ingebed zijn in een zorgvuldig gevormd beeld van de leerling, dat zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens omvat. Dit kan door toetsmomenten met elkaar te vergelijken, observaties mee te nemen en zowel bevorderende als belemmerende factoren in kaart te brengen. Op basis van deze informatie formuleert de intern begeleider eerst een eigen advies; de intelligentietest dient slechts ter bevestiging. Daarnaast raadt LOWAN aan tijdig in gesprek te gaan met mogelijke vervolgscholen om te inventariseren wat nodig is om daar te starten. In sommige regio's kan ook het samenwerkingsverband po en/of vo meedenken over een passende vervolgplek.

Een te laag ingeschatte intelligentie kan leiden tot plaatsing op een te laag onderwijsniveau – met grote gevolgen voor motivatie en welbevinden. Wanneer een test toch nodig is, is het verstandig vooraf helder te formuleren wat de onderzoeksvragen zijn. Observaties tijdens de afname kunnen bovendien waardevolle aanvullende informatie opleveren over taakpak, concentratie en reactie op feedback.

Van testen naar totaalbeeld

Een kansrijk advies vraagt om een breed en genuanceerd beeld van de leerling. Dat beeld ontstaat niet uit één testmoment, maar uit een combinatie van gegevens:

- de schoolloopbaan in binnen- en buitenland;
- de leerrendementen en toetsresultaten;
- observaties in de klas;
- en de taalvaardigheid in het Nederlands.

Zoals klinisch psycholoog Victor Kouratovsky benadrukt: "Test niet om te testen, maar verzamel gegevens die samen een betekenisvol beeld vormen." Ook de organisatie LOWAN adviseert om IQ-onderzoeken niet leidend te maken, maar in te bedden in een zorgvuldig opgebouwd totaalbeeld. Waar mogelijk is het waardevol om al in een vroeg stadium het gesprek aan te gaan met mogelijke vervolgscholen of samenwerkingsverbanden. Dat vergroot de kans op een soepele overgang en een passend vervolgtraject.

"Test niet om te testen, maar verzamel gegevens die samen een betekenisvol beeld vormen."

- Victor Kouratovsky -

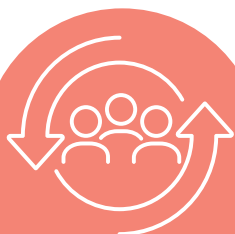
Ouders als partners

Een essentieel, maar soms onderschat onderdeel van kansrijk adviseren is ouderbetrokkenheid. Ouders van nieuwkomersleerlingen zijn vaak nog niet vertrouwd met het Nederlandse onderwijssysteem en de betekenis van begrippen als schooladvies, doorstroomtoets of ondersteunings-team. Neem ouders daarom stap voor stap mee in het proces. Gebruik visuele hulpmiddelen om het systeem te verduidelijken en leg uit hoe het advies tot stand komt: niet alleen op basis van cijfers, maar ook op inzet, werkhouding en taalontwikkeling. Instrumenten zoals de OPP-trap (www.opptrap.nl) kunnen helpen om inzichtelijk te maken waar de leerling staat en wat nodig is voor groei naar een hoger niveau.

Start bij voorkeur al in groep 6 of 7 met deze gesprekken. Zo ontstaat tijd om verwachtingen te bespreken en samen te werken aan realistische, maar ook hoopvolle doelen. Benoem expliciet de mogelijkheden tot opstroom en laat zien dat ontwikkeling niet stopt bij de eerste plaatsing in het voortgezet onderwijs.

Eerlijke kans

Een kansrijk advies is meer dan een cijfer of een testuitslag. Het is een zorgvuldig afgewogen oordeel, gebaseerd op kennis van de leerling, begrip van diens achtergrond en vertrouwen in zijn of haar groeipotentie. Alleen dan krijgt ieder kind – nieuwkomer of niet – een eerlijke kans om te laten zien wat het echt kan.

PRAKTIJKVOORBEELD Kansrijk adviseren

De toets Begrijpend lezen uit het leerlingvolgsysteem laat een onvoldoende score zien om naar de havo te kunnen. Ook bij rekenen scoort de leerling lager dan dat ze op taalarme rekentoetsen laat zien. De taal zit haar duidelijk nog in de weg. Logisch, Nadi is nog maar 2 jaar in Nederland. Toch maakt ze enorme sprongen. Wat haar aangeboden wordt, slaat ze op. Het is een zelfstandige werker met hoge inzet. Ze durft vragen te stellen en maakt makkelijk contact met leeftijdgenoten. Een taalarm 12-jarigenonderzoek geeft een beeld van haar mogelijkheden: vwo. De intern begeleider

legt de casus voor in een expertise overleg met de verschillende vo-scholen uit de omgeving. Hij zet de protectieve en belemmerende factoren van Nadi naast elkaar. Een van de scholen geeft aan weinig NT2-expertise in huis te hebben en het een spannende plaatsing te vinden, omdat men bang is het kind tekort te doen. Een andere school heeft deze ervaring wel, kan extra taallessen bieden en werkt met mavo-, havo- en vwo-brugklassen, zodat Nadi nog een jaar de tijd heeft om te laten zien wat bij haar past. De school verwacht dat haar inzet en zelfstandigheid haar ver zullen brengen.

Zicht op ontwikkeling

Nieuwkomersleerlingen maken in hun eerste periode in Nederland veel ontwikkeling door – zowel op cognitief als op sociaal-emotioneel vlak. Om deze groei goed te volgen, werkt elke school met een **volgsysteem**. Dit kan een digitaal leerlingvolgsysteem zijn, zoals Schoolkr8 (speciaal ontwikkeld voor het nieuwkomersonderwijs) of ParnasSys, maar ook een OPP (ontwikkelingsperspectief) of een ontwikkelplan, zoals in sommige regio's gebruikelijk is. Een combinatie van beide is mogelijk, zodat bevindingen vanuit het digitale systeem ook in het persoonlijke volgdocument worden vastgelegd. Na dit eerste jaar, als de leerling is doorgestroomd naar het reguliere onderwijs, is het raadzaam om nog steeds planmatig te blijven werken. Leerlingen die doorstromen naar een vorm van speciaal (basis)onderwijs krijgen daar automatisch een OPP. Om leerkrachten te ondersteunen heeft **LOWAN** leerlijnen ontwikkeld voor leerlingen in een nieuwkomersklas, maar deze leerlijnen zijn ook te gebruiken als kinderen zijn doorgestroomd naar het reguliere of speciale (basis)onderwijs. Deze leerlijnen helpen bij het stellen van haalbare en passende doelen, zeker omdat **het leren van een nieuwe taal gemiddeld vijf jaar duurt**. De leerlijnen bieden handvatten om hiaten te dichten, aan te sluiten bij onderwijsbehoeften en versnelling mogelijk te maken waar dat kan.

Maatwerk

Het begeleiden van nieuwkomersleerlingen vraagt vaak om **maatwerk**. Zeker wanneer er zorgen ontstaan over de ontwikkeling van een kind, is een zorgvuldige, afgestemde aanpak essentieel. Scholen kunnen hiervoor gebruikmaken van hun **ondersteuningsstructuur**, zoals zorg- of ondersteuningsteams. Deze teams ondersteunen leerkrachten, intern begeleiders en ouders bij het opstellen van een plan dat aansluit bij de behoeften van het kind. Afhankelijk van de situatie kunnen ook specialisten worden betrokken, zoals een orthopedagoog, schoolmaatschappelijk werker, schoolarts of externe hulpverlener.

Een belangrijke voorbereiding is om **vooraf met ouders te bespreken wat het doel van het overleg** is en wie er aanwezig zullen zijn. Zo weten ouders wat ze kunnen verwachten en voelen zij zich meer betrokken en gehoord.

Communicatie

Effectieve afstemming begint bij open communicatie met ouders. Voor veel nieuwkomersouders is Nederlands nog niet de voertaal. Daarom is het van groot belang om bij zorggesprekken een tolk in te schakelen. Dit kan bijvoorbeeld via de tolktelefoon, zodat ouders de informatie volledig kunnen volgen. Een live aanwezige tolk verdient de voorkeur, maar is niet altijd haalbaar. De tolktelefoon biedt een betrouwbaar alternatief; alle scholen met nieuwkomers die minder dan vier jaar in

ZICHT OP ONTWIK- KELING

"Deze teams ondersteunen leerkrachten, intern begeleiders en ouders bij het opstellen van een plan dat aansluit bij de behoeften van het kind."

Nederland zijn, kunnen tegen sterk gereduceerde tarieven gebruikmaken van de diensten van Global Talk met tolken in ruim 200 talen. Meer informatie is te vinden op www.globaltalk.nl/dienst/onderwijs.

Visualisatie ondersteunt communicatie

Naast het gebruik van een tolk is het ondersteunen van gesprekken met visuele hulpmiddelen effectief. Een voorbeeld hiervan is een cirkelschema gebaseerd op handelingsgericht werken (Pameijer, 2017). Dit schema kan op een groot vel papier (A3) op tafel, een flip-over of whiteboard worden weergegeven en is makkelijk te kopiëren voor ouders. Verschillende kleuren kunnen gebruikt worden om bijvoorbeeld de betrokkenen of thema's te onderscheiden. Titels van de cirkels kunnen worden vertaald in relevante talen, zoals Arabisch, Pools of Oekraïens (zie praktijkvoorbeeld op pagina 21).

Per cirkel worden de belangrijkste positieve punten (+) en aandachtspunten (pijlen) genoteerd, evenals de hieruit voortvloeiende doelen. Ouders kunnen het schema eventueel in hun eigen taal invullen. De tweezijdige pijlen tussen cirkels tonen de wisselwerking tussen kind, onderwijs en opvoeding: hoe beïnvloeden deze domeinen elkaar, welke interacties kunnen versterkt worden en welke zijn te verbeteren? Toegankelijke vragen helpen hierbij, zoals:

- Wat helpt het kind om zich positief te ontwikkelen?
- Welke ondersteuning is er thuis en op school nodig?
- Welke veranderingen zouden wenselijk zijn en hoe kunnen deze worden doorgevoerd?

Van gesprek naar plan van aanpak

Uit het zorgteamoverleg volgen vaak concrete actiepunten. Er worden afspraken gemaakt over het plan van aanpak en over de vervolgesprekken. Het doel is altijd een gezamenlijke, afgestemde aanpak die rekening houdt met de mogelijkheden en het potentieel van het kind, in nauwe samenwerking met ouders en andere betrokken professionals. Door deze gestructureerde aanpak, inclusief het gebruik van tolken en visuele ondersteuning, kunnen scholen ervoor zorgen dat zorggesprekken duidelijk, inclusief en effectief zijn en dat het kind daadwerkelijk centraal staat in de besluitvorming.

Tot slot

Het werken met nieuwkomers vraagt om **openheid en samenwerking**. Wanneer scholen investeren in zorgvuldige communicatie en ouders écht als partners benaderen, ontstaat er wederzijds vertrouwen. Vanuit dat vertrouwen kunnen kinderen zich optimaal ontwikkelen – op school én daarbuiten. Inclusieve (zorg)gesprekken zijn dan niet alleen een vorm van overleg, maar een brug tussen werelden, gebouwd op begrip en gezamenlijke betrokkenheid.

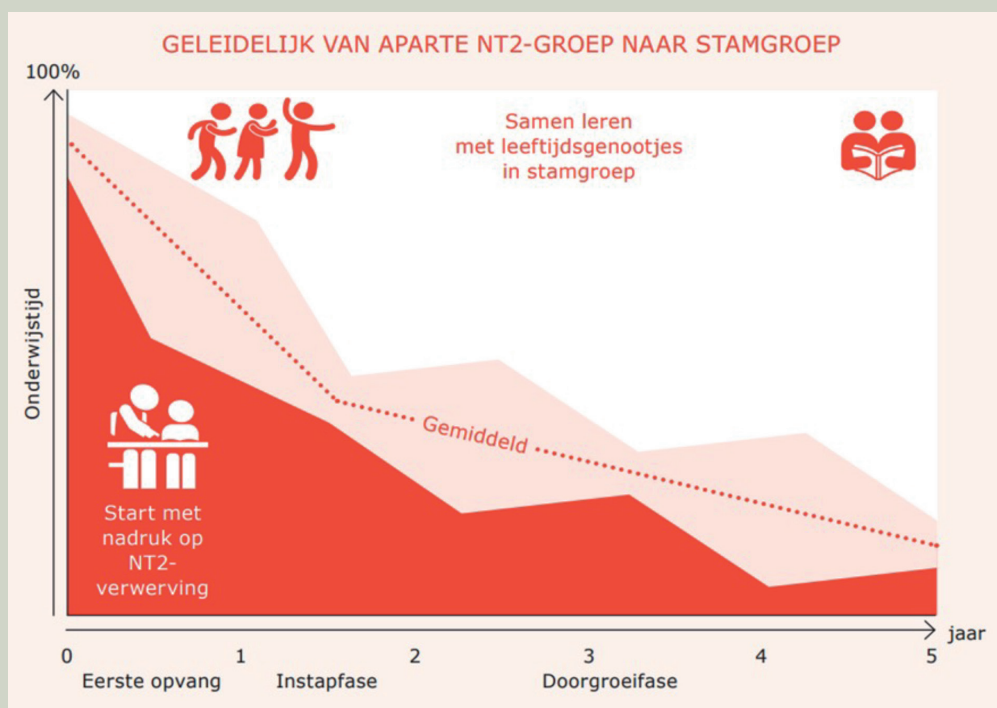
VAN EEN NIEUWKOMERSKLAS NAAR EEN REGULIERE GROEP

Het kost gemiddeld 5 jaar om een nieuwe taal eigen te maken. Zodra een leerling vanuit een nieuwkomersklas instroomt in een reguliere groep, zal het niet op alle vakgebieden direct kunnen aansluiten bij het groepsaanbod. In veel nieuwkomersklassen wordt gewerkt met de LOWAN-leerlijnen. Deze leerlijnen bieden een beeld van waar extra

ondersteuning nodig is en waar versneld kan worden. Het werken met de leerlijnen kan voortgezet worden in de reguliere groepen om onderwijs af te stemmen.

Scan de QR-code voor de leerlijnen

TAALSTEUN

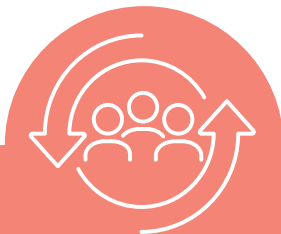
Als er binnen de school ruimte is voor extra taal-aanbod, is het geven van voorinstructie een mooi middel. Voordat je gaat werken aan het inhoudelijke doel van de les, is er op deze manier ruimte voor het oefenen met de taal doelen van de les. Kies de kernwoorden van de les en gebruik materialen en visualisaties om de woorden te verduidelijken. Stel open vragen, daag leerlingen uit om de woorden te gebruiken in zinnen en herformuleer onjuiste

zinnen. Het inzetten van taaldenkgesprekken is een sterke werkvorm om taal te oefenen. Door het aanreiken van een probleem, daag je kinderen uit om hun gedachten over het probleem op eigen denkniveau te verwoorden.

Op zoek naar inspiratie?

Scan de QR-code voor taaldenkgesprekken

PRAKTIJKVOORBEELD

Zicht op ontwikkeling

We maken ons zorgen om Jalila. We kunnen er niet de vinger opleggen waarom ze zich minder snel ontwikkelt dan we zouden verwachten. We besluiten de ouders uit te nodigen voor een groot overleg, maar beseffen ons dat het onderwijs en de rol van ouders bij het onderwijs in het land van herkomst heel anders is. We besluiten bij de uitnodiging voor het gesprek de folder 'Met plezier naar school' toe te voegen. In deze folder wordt uitgelegd dat school belang hecht aan samenwerking met ouders. Informatie over het kind doet ertoe. We hopen daarmee ouders op hun gemak te stellen en de drempel om te vertellen over het kind te verlagen. De folder is beschikbaar in de moedertaal, de korte uitnodiging wordt in het Nederlands meegegeven. Ouders zijn immers handig met de fotofunctie in Google Translate. We vragen ouders in de uitnodiging zelf iemand mee te nemen die kan vertalen als zij dat prettig vinden. Als dat niet lukt, kunnen we spontaan de tolktelefoon gebruiken.

De ouders komen wat verlegen binnen, maar na een ontspannen praatje ogen zij wat meer ontspannen. Op tafel ligt op A3-formaat de visualisatie van de 3 HGW-cirkels. De Intern begeleider vertelt hoe het gesprek zal verlopen. We zullen samen op het blad noteren wat goed gaat en waar aan gewerkt kan worden. Door de cirkels is duidelijk zichtbaar dat de informatie van ouders ertoe doet. De leerkracht heeft vooraf een kindgesprek gevoerd met Jalila. De leerkracht benoemt wat zij samen hebben opgeschreven. Jalila kon aangeven dat ze vaak moe is en dan de leerkracht niet meer zo goed begrijpt, zeker niet met rekenen. Ze hebben afgesproken dat Jalila dicht bij de leerkracht komt te zitten, zodat die haar wat makkelijker bij de les kan houden en wat extra instructie kan geven. De ouders zijn daar blij mee en geven aan dat Jalila in haar moederland gewend was om later naar bed te gaan en langer uit te slapen.

Zij zullen Jalila ondersteunen om voldoende te kunnen slapen. De intern begeleider vraagt zich af of Jalila steun zou hebben aan spiekkaarten met voorbeeldsommen en de spellingcategorieën. De leerkracht vermoedt dat Jalila inderdaad zou kunnen profiteren van deze visuele ondersteuning. Ouders vragen zich af of het maken van huiswerk mogelijk is. Met rekenen zouden zij kunnen helpen? Voor lezen en spellen is dat lastiger. Jalila werkt hard op school, noemt de intern begeleider. Thuis moet zij ook kunnen rusten en ontspannen. Maar de automatiseringspelletjes voor rekenen die school gebruikt, doet ze graag en zouden ook thuis gedaan kunnen worden. Daar zijn de ouders blij mee. Ze kunnen toch iets doen om hun dochter te helpen. Het lijkt ze in hun kracht te zetten.

MEER LEZEN

- **Oppong, A. (2024).** Interview over cultuursensitief werken. Geraadpleegd van <https://www.lokaalnul.nl/>.
- **Pharos. (z.d.).** Cultuursensitief werken in de praktijk. Geraadpleegd van <https://www.pharos.nl>.
- **Kramer, J. (2025).** De kracht van culturele identiteit. Lezing tijdens de LOWAN-studiedagen 2025, Utrecht.
- **Goedhart, M. (2025).** Culturele competentie in het onderwijs: van risico naar potentie. Utrecht: LOWAN.
- **Goedhart, M. (2020).** Ouderbetrokkenheid bij nieuwkomers vanuit twee perspectieven: hoe leraren en ouders elkaar kunnen bereiken. Geraadpleegd van www.plpo.nl.
- **Mesquita, B. (2022).** De emoties tussen ons. Hoe cultuur onze emoties bepaalt. Borgerhoff & Lambergits.
- **Pameijer, N. (2021).** Met plezier naar school. Pica.
- **Steunpunt passend onderwijs, Factsheet hoorrecht (2025).** Geraadpleegd van www.steunpuntpassendonderwijs.nl.
- **Coppens, L., van Kregten, C., & Schneijderberg, M. (2021).** Lesgeven aan getraumatiseerde kinderen: Een praktisch handboek voor het basisonderwijs. Uitgeverij SWP.
- **Benett, T. (2022).** Regie in de klas. Phronese.
- **Geerts, W. en van Kralingen, R. (2025).** Handboek voor leraren. Coutinho.
- **Sijm, S. (2025).** Nieuwkomers in de klas. Pica.
- **Inspectie van het Onderwijs. (2022).** De staat van het onderwijs 2022: Verschillen in op- en afstroom in het voortgezet onderwijs. Inspectie van het Onderwijs.
- **DUO. (2025).** Onderadvisering in Nederland: Een verkenning van oorzaken en risicogroepen. Dienst Uitvoering Onderwijs.
- **Kouratovsky, V. (z.d.).** Interview in: Argos-podcast over culturele diversiteit en testpraktijken. VPRO/NPO Radio 1.
- **LOWAN. (z.d.).** Richtlijnen voor advisering en doorstroom van nieuwkomers. Geraadpleegd van <https://www.lowan.nl>.
- **Wij-leren.nl. (2024).** De betrouwbaarheid van intelligentietesten bij vluchtelingenkinderen. Geraadpleegd van www.wij-leren.nl.
- **Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW). (2025).** Onderzoek naar oorzaken van onderadvisering. Ministerie van OCW.
- **LOWAN. (2024).** Leerlijnen voor nieuwkomers. Geraadpleegd van www.lowan.nl.
- **Augeo Foundation. (z.d.).** Traumasensitief lesgeven: hoe bied je veiligheid en veerkracht in de klas. Geraadpleegd van www.augeo.nl.
- **Coppens, L. (2024).** Iedereen kan het verschil maken: Trauma en veerkracht bij kinderen. Ten Have.

JIJ BRENGT HET ONDERWIJS VERDER. WIJ HELPEN JE GROEIEN

Opleidingen voor onderwijsprofessionals

Masterclass Leerlingenpopulatie

Deze masterclass laat zien hoe je je leerlingenpopulatie gebruikt als sleutel voor beter onderwijs.

Je leert relevante data duiden en vertalen naar scherpe keuzes voor curriculum, hoge verwachtingen, basisondersteuning en inclusie, passend bij jouw schoolcontext.

- 1 Dag (Start 4 juni 2026)
- Cursus- en vergadercentrum Domstad - Utrecht
- Maximaal 30 deelnemers
- Drs. Vivian van Alem en Mieke Michiels
- € 445,-

Scan de
QR-code
voor meer
info

Werk (beter) samen met ouders!

In deze tweedaagse cursus leer je samenwerken met ouders als co-creator. Je ontwikkelt een gelijkwaardige, reflectieve houding en versterkt je gespreksvaardigheden om vertrouwen op te bouwen, spanningen te hanteren en samen af te stemmen op wat het kind écht nodig heeft.

- 2 Dagen (Start 2 maart 2026)
- Cursus- en vergadercentrum Domstad - Utrecht
- Maximaal 20 deelnemers
- Gretha Huinink-Snippe
- € 795,-

Scan de
QR-code
voor meer
info

**DIRECT INSCHRIJVEN OF MEER CURSUSSEN ONTDEKKEN?
BEZOEK WWW.INSTONDO.NL/OPLEIDINGEN**

Goede begeleiding krijgt de erkenning die het verdient:

Onderstaande bureau's kregen een Cedeo-erkenning 'Onderwijsadvies', 'Onderwijsonderzoek en -advies' of 'Onderwijsbegeleiding' na het met goed gevolg doorstaan van een uitgebreid klanttevredenheidsonderzoek: